

Fotos: Nina Lemvig-Müller

I 1970'erne var hun med til at stifte Psykoterapeutisk Workshop og Institut for Analytisk Gruppe- og Familieterapi. Interview med psykolog Lise Rafaelsen, der netop har forladt stillingen som chefspsykolog på KAS Gentofte.

Vi har fået noget

forærende ...

Efter mere end 30 år som chef-psykolog på psykiatrisk afdeling A på Amtssygehuset i Gentofte gik cand.-psych. Lise Rafaelsen i april måned af for at etablere privat praksis.

Med sikker kvalitetssans har hun gennem årene præget udviklingen af psykoterapi i Danmark, og som medstifter af Psykoterapeutisk Workshop i 1972 og Institut for Analytisk Gruppe- og Familierapi i 1977 var hun med til at etablere grundlaget for psykoterapeutisk efteruddannelse for de snart 700 læger og psykologer, der har gennemført Institutets treårige uddannelsesprogram i gruppeanalyse. Uddannelsen er nu er anerkendt af Dansk Psykolog Forening og Dansk Psykiatrisk Selskab.

I dansk psykologi er 30 år en hel epoke, og det er derfor naturligt at spørge Lise Rafaelsen om oprindelsen til hele denne udvikling.

- Min interesse for grupper og psykologi stammer egentlig helt fra gymnasiet, hvor jeg læste Dostojevskij, og via litteraturen blev min interesse for sindets krogede veje vakt.

- Efter psykologstudiet ved Københavns Universitet var jeg to år på Columbia University i USA, hvor jeg læste socialantropologi hos blandt andre Margaret Mead. Her blev jeg optaget af de psykoanalytisk inspirerede teorier om samspillet mellem personlighed og samfund og læste bl.a. Ruth Benedict's „Patterns of Culture“. Det var to fascinerende år.

- Jeg kom tilbage til Danmark, men da der ikke var mulighed for at få en stilling inden for socialantropologien, blev jeg som den første psykolog ansat på det nyoprettede Statshospital i Glostrup. Det var hos overlæge Poul Bastrup. Jeg vidste overhovedet ikke, hvad det handlede om. Det var der heller ikke andre der gjorde. Men vi måtte finde ud af det

- Vi begyndte med at lave et terapeutisk samfund for alkohol- og medicinmisbrugere inspireret af folk som Maxwell Jones fra England og Karl Tommestad og Jarl Jørstad fra Norge. Det var noget helt nyt, der brød med den traditionelle anstaltspsykiatri. Patienterne fik tre mæne-

ders behandling. Når jeg ser tilbage var det teoretiske og begrebsmæssige grundlag ret primitivt. Men vi fik værdifulde erfaringer ...

Fortælle om sig selv

Lise Rafaelsen lavede en af de første efterundersøgelser af patienter behandlet i det terapeutiske samfund med miljø- og psykoterapi. Undersøgelsen blev publiceret i Ugeskrift for Læger under titlen „Behandling af medicin og alkoholmisbrug i et terapeutisk Samfund“ (1974, 136, 1235-41).

Måske var det medvirkende til, at hun fik kontakt med psykoanalytikeren, overlæge Ebbe Linnemann, der i 1968 var i færd med at etablere en psykiatrisk afdeling på Gentofte Amtssygehus.

- Jeg blev ansat uden ansættelsessamtale, ansættelsesudvalg og stillingsbeskrivelse var der vist heller ikke. Snart var vi 5 psykologer og 5 læger til 24 dagpatienter samt de ambulante, fortæller Lise Rafaelsen.

- På afdelingen arbejdede vi med miljøet; patienterne fik medansvar for ▶ ▶ ▶

► ► ► deres egen behandling og fik dermed en langt mere aktiv rolle end ved traditionel medicinsk-psykiatrisk behandling. Der var et frugtbart samarbejde med såvel læger som plejepersonale. Som psykologer havde vi stor frihed til at definere vores arbejdsopgaver, og der var tid til at være i miljøet i kontakt med patienterne og det tværfaglige personale.

- Med hensyn til psykologernes rolle, så har supervision altid været en stor og vigtig del af vores arbejde. Alt

personale er blevet superviseret på Gentofte. De psykologiske testninger blev holdt på et begrænset niveau, og vi havde relativt få individualterapi. Arbejdet skulle sprede så store ringe som muligt, og det betød, at grupper og supervision blev prioriteret højest.

- Ud over arbejdet på vores egen afdeling har jeg gjort meget ud af tilsyn på de somatiske afdelinger. Jeg synes, at det er vigtigt, at psykologer på en psykiatrisk afdeling ikke glemmer det normalpsykologiske, specielt fordi en psykiatrisk afdeling i sagens natur fokuserer på det patologiske. Tilsynsarbejdet kan også komme til at dreje sig om samspillet og konflikterne mellem patient og personale og føre til ønske om supervision for personalet vedrørende en „vanskelig patient“, der har skabt svære modoverføringsreaktioner.

- På vej til et tilsyn har jeg ofte tænkt på, hvilken livssituation jeg vil blive indviet i, og hvilken livshistorie jeg nu vil komme til at høre, prøve at forstå og give mening, når jeg om en god time vil gå tilbage til min egen afdeling.

- Svært somatisk syge patienter bliver ofte kastet ud i en psykisk kaotisk situation, hvor det at fortælle om sig selv kan hjælpe til at skabe helhed, sammenhæng og lettelse. Når man fortæller om sig selv, samles og styrkes selvet, og det kan hjælpe ud over den „objektivering“, som alvorlig sygdom og indlæggelse har medført. Selvpsykologien og den narrative beskrivelse er tæt forbundne, og der er meget at hente herfra til dette arbejde.

Samarbejde

Arbejdet på en hospitalsafdeling har indebåret det nødvendige samarbejde med de øvrige medarbejdergrupper. Ifølge Lise Rafaelsen er det stort set altid forløbet godt – også samarbejdet med de naturvidenskabeligt orienterede læger.

- Som psykologer har vi imødekommet lægernes ønsker, men altid efter en drøftelse. For eksempel er en testning altid blevet drøftet med plejepersonalet og lægerne for at finde ud af, om det var rimeligt at lave den. Jo, vi har faktisk altid mødt respekt, og på den måde har jeg været heldig.

- Det at kunne arbejde sammen i forskellige faggrupper og forskellige kulturer har jo også været grundlaget for både Psykoterapeutisk Workshop og Institutet. Man må sige, at grupperne har været et godt sted for mødet mellem forskellige kulturer. Lægerne har profiteret af at se på processen, og psykologerne har profiteret af lægernes beslutningskompetence. Forskellighederne beriger hinanden og giver en større helhed.

De underjordiske

- Konkret var det et samarbejde med Linnemann i 1972, der var begyndelsen på Psykoterapeutisk Workshop. Vi mente begge to, at der manglede psykoterapeutisk ekspertise i Dan-

mark – både for psykologer og læger. Vi udarbejdede nogle kurser for kolleger, som vi mente måtte være interessererede i psykoterapi, og i de første år lærte vi udbuddet af de rejsende terapeuter at kende.

- Der var tale om kortere kurser, og økonomien var fra hånden i munden. Vi hentede lærerne på flyvepladsen, de blev privat indkvarteret og hatten gik rundt for at samle ind til flybilletten. Vi har aldrig modtaget støtte til disse kurser, fastslår Lise Rafaelsen.

I 1977 tog Lise Rafaelsen og Linnemann sammen med Institute of Group Analysis i London initiativ til at lave et treårigt træningsprogram i gruppeanalyse, og i 1980 fik hun placeret Danmark på det gruppeanalytiske verdenskort, i og med at hun var præsident for den 7. internationale verdenskongres i gruppeanalyse. Kongressen fandt det år sted på Københavns Universitet.

- Hvordan begyndte alt dette? Ja, vi fandt vi ud af, at hos englænderne fandt vi størst sjælslighed. I 1976 tog jeg til London og besøgte blandt andre Malcolm Pines og Collin James, og sammen fandt vi ud af, hvem der passede bedst til os og vores behandlingskultur, og hvem der kunne komme til Danmark for at hjælpe os.

- Vi havde oprindeligt et ugelangt kursus med titlen „Den depriverede patient“, men englænderne viste os, at det var os, der var depriverede og manglede egenterapi... I begyndelsen kom englænderne herover og lavede træningsgrupper, og fra 1982 tog vi selv over. Englænderne fortsatte med at komme som konsulenter to gange om året i nogle år.

- Både Workshoppen og Institutet havde hjemme på Daghospitalet på KAS Gentofte, og efter kl 16, hvor patienterne og personalet var gået hjem, kom de underjordiske: alferne kom

Jeg synes det er vigtigt, at psykologer på en psykiatrisk afdeling ikke glemmer det normalpsykologiske, specielt fordi en psykiatrisk afdeling i sigens natur fokuserer på det patologiske.

op til overfladen, og så blomstrede fantasien, og det blev en helt anden verden!

Overgang

Lise Rafaelsen og hendes medarbejdere – det var gennem mange år ledende psykolog Gert Rasmussen og overlæge Joachim Knop – nedlagde i 1997 Workshoppen. Det skete i forbindelse med 25-års jubilæet. Isen var blevet brudt, og nu arrangeres der psykoterapeutiske kurser og uddannelser landet over.

Og den 1. april i år har Lise Rafaelsen så oprettet privat praksis i et lægehus i Tårnbæk. Om overgangen fra at være chefpsykolog i psykiatrien og til funktionen som praktiserende psykolog siger hun:

- Jeg kommer til at savne det kollegiale fællesskab på afdelingen. En god psykiatrisk afdeling er præget af menneskelige værdier som tolerance, humor og kontakt. I en praksis sidder man alene på godt og ondt. Men mødet mellem patient og terapeut bliver på sæt og vis mere et rigtigt møde mellem to involverede. Som chefpsykolog med hele institutionen i ryggen bliver du mødt med nogle helt andre projektioner og overføringer. Det kan være besværligt.

- At være psykolog i dag er i øvrigt noget helt andet, end det var for 35 år siden. Dengang ville patienterne helst tale med en læge, i dag vil de tale med en psykolog. Så vi har fået noget forærende, som vi skal tage godt vare på.

*Bo Møhl er
cand.mag. & psych.
og ledende psykolog
på Psykiatrisk afdeling O,
Rigshospitalet*